

Prof. dr hab. Janusz Płaczek

**Wkład Pana płk. w st. spocz. prof. dr. hab. Antoniego Roguckiego
w rozwój myśli obronno-ekonomicznej w Polsce**

Znam Pana profesora Antoniego Roguckiego od 1982 r. Byłem jego studentem a później młodszym współpracownikiem na Wydziale Nauk Ekonomicznych Wojskowej Akademii Politycznej w Warszawie.

Cechą charakterystyczną Pana profesora, jaką dało się odczuć już od pierwszych zajęć, to szeroka renesansowa wiedza. Oprócz tego ujawniała się sztuka retoryki, zasady dydaktyczne oraz znajomość kilku języków obcych (angielski, niemiecki, francuski i rosyjski). Humor i pogodne usposobienie to inne immanentne jego cechy obok taktu i wysokiej kultury.

Oczywiście jak przystało na pracownika naukowo-dydaktycznego Pan profesor dużo pisał i publikował. **Spośród szerokiej gamy dyscyplin naukowych,** jakimi zajmował się Pan Antoni Rogucki, można z pewnością wyróżnić: ekonomikę obrony, ekonomikę wojskową, analizę ekonomiczną, badania operacyjne i systemowe, analizę systemów społeczno-ekonomicznych oraz metodologię badań naukowych. Jako długoletni żołnierz i uczeń Pana profesora pragnę przybliżyć jego wkład w rozwój ekonomiki obrony w naszym kraju. Ta właśnie problematyka jest mi bliska ze względu na moje zainteresowania zawodowe i naukowe.

Na wstępie pragnę stwierdzić, że **dotarłem do ponad 35 prac z tej problematyki,** które ukazały się drukiem a wyszły spod pióra Pana profesora. Zdaję sobie sprawę, że nie są to wszystkie publikacje z tego zakresu wiedzy, niemniej ukazują główne obszary wiedzy i poglądy, które były wówczas lansowane przez ich Autora. Obejmują one okres od 1971 do 1990 roku. Najwięcej jest artykułów. Ukazały się one drukiem w różnych periodykach, takich jak: „Zeszyty Naukowe WAP”; „Myśl Wojskowa”, „Przegląd Kwatermistrzowski” czy „Wojskowy Przegląd Ekonomiczny”. Są też książki, skrypty uczelniane jak również materiały na konferencję czy też wydawnictwa sporządzone po ich zakończeniu. Zdarzają się też tłumaczenia tekstów, bądź też artykuły opublikowane w języku rosyjskim. Oczywiście wszystkie zasługują na uwagę i omówienie, ale ze względu na ograniczoną objętość tego artykułu skupię się na niektórych z nich (25 pozycje). Zaprezentuję tylko wybrane wątki tych

publikacji a zainteresowanego Czytelnika odsyłam do źródła. Swoją prezentację ująłem w porządku chronologicznym.

Naukowy dorobek obronno-ekonomiczny Pana Antoniego Roguckiego rozpocznę od przyczynkarskiego artykułu zamieszczonego w „**Wojskowym Przeglądzie Ekonomicznym**” z 1971 r. nr 3, s. 37-50. Nosi on tytuł **Analiza systemów uzbrojenia i jej główne problemy**. W treści tej pracy znajdziemy podejście ekonomisty do rozstrzygnięć związanych z zakupami czy eksploatacją uzbrojenia, patrząc na ten problem systemowo. Czyli mając na uwadze określone ograniczenia i kryteria oceny buduje się warianty rozwiązania, przy czym wykorzystuje się do tego celu przede wszystkim matematykę i cybernetykę. W pracy tej widać nowatorskie podejście do problemu. Autor podzielił bowiem ten proces na etapy jak również zajął się klasyfikacją szczegółowych badań. Wyróżnił także stosowne wady i zalety tego typu podejścia. Jak można się przekonać obszarowi tego typu badań Pan A. Rogucki był wierny przez długie lata. Jedynie poszerzał ich zakres jak również wchodził w głąb problemu.

Kontynuacją i pogłębieniem tych badań był skrypt uczelniany Pana ppłk dr A. Roguckiego, **Cele i zadania analizy systemów w planowaniu obrony, WAP, Warszawa 1972, ss. 58**. Autor z dużą dozą znajomości literatury przedmiotu próbuje odpowiedzieć na pytanie: dlaczego w planowaniu gospodarczo-obronnym oczekuje się od analizy systemów rozwiązania wielu zadań, jakie to są cele i zadania oraz w jakich warunkach mają one istotny sens i mogą być zrealizowane z korzyścią dla potencjału wojskowego i gospodarki narodowej. W szczególności owe dociekania dotyczą m.in.: zadań analizy systemów przy nieoznaczonym horyzoncie wykorzystania potencjału militarnego (rozdział 10), indeksu celów – łańcuch eskalacji zastosowań uzbrojenia (11), warunki działania systemu uzbrojenia (teatry działań) (12), indeksu środków i metod wali przeciwnika. Praca obudowana jest rysunkami i wzorami oraz szeroką literaturą przedmiotu. Z perspektywy lat skrypt ten jest nadal aktualny. Materiał stanowi kompendium wiedzy z tego zakresu i dostarcza szeregu informacji do przemysłów.

W ramach serii „Technika gospodarcza w armiach obcych” A. Rogucki zajął się **Gospodarką budżetową Bundeswehry, WAP, Warszawa 1972, ss. 114**. Trzy pierwsze rozdziały pracy dają ogólny pogląd na rozwój Bundeswehry od początku jej powstania. Autor zwraca uwagę na podstawy prawne i ogólne założenia konstrukcyjne. Kolejne trzy rozdziały omawiają tryb opracowania budżetu wojskowego i jego realizację w dziale materiałowym i osobowym. W dalszych pięciu rozdziałach przedstawiono zagadnienia dotyczące dysponentów i dyspozycji budżetowych, bieżącej kontroli jego wykonania oraz dokumentacji z jego realizacji. Rozdział końcowy (12) dotyczy sum przechodnich, depozytów i roszczeń

powstających w związku z wykonaniem budżetu. W sumie ukazano mechanizmy jego tworzenia jak również „kuchnię” wydatkowania. Trzeba stwierdzić, że istniało autentyczne zapotrzebowanie na tego typu opracowanie zwarte dotyczące kompletnej wiedzy na temat budżetu wojskowego NRF. Luka ta tym samym została wypełniona treścią.

Wielką tytaniczną pracą i nad wyraz użyteczną dla kształtowania myśli obronno-ekonomicznej w naszym kraju, było przetłumaczenie przez Pana A. Roguckiego na język polski książki analityków RAND Corporation z USA. Mowa tu o pracy: **Quade E.S., Boucher W.I., System Analysis and Policy Planning, Applications In Defense, Elsevier Publ. Co., New York 1968.** Praca ukazała się pod tytułem: **Analiza systemów uzbrojenia i planowania polityki dla potrzeb obrony, WAP, Warszawa 1972, cz.1, ss. 303, cz.2, ss. 260, cz. 3, ss. 253.** To obszerne dzieło (miejscami dość hermetyczne) było przez lata przywoływane w wielu pracach analitycznych z badanego obszaru wiedzy. Stało się zacytowanym do dyskusji jak również materiałem do własnych przemyśleń dla wielu badaczy ekonomiki obrony w naszym kraju. Twierdzę, że dało to nową jakość tej dyscyplinie i pchnęło do przodu warstwę metod i technik badawczych.

Dobrze się stało, że w swoich dociekaniach naukowych Pan A. Rogucki nie pominął problematyki **kosztów systemu uzbrojenia**. Temu zagadnieniu poświęcił artykuł w „Zeszytach Naukowych WAP” w 1973 r. Warto zaznaczyć, że bazą dla tego artykułu były rozwiązania stosowane przez RAND Corporation w USA. Autor z dużym znanstwem teorii kalkulacji kosztów przedstawia klasyfikację kosztów dla potrzeb projektowania nowych systemów uzbrojenia. Dużo uwagi poświęca szacunkowej metodzie określania współzależności między kosztami prac badawczych z parametrami technicznymi projektowanego systemu. Dalej prezentowana jest funkcja kosztów do obliczania jednorazowych nakładów na uzyskanie nowego systemu uzbrojenia. Za przykład Autor przyjął koszty badań i rozwoju samolotu. Jak przystało na pracę analityczną w treści podawane są poszczególne kroki kalkulacji kosztów wsparte stosownymi wykresami badanych zależności. Praca ma duży walor użytkowy bowiem udowadnia, że wystarczający jest do tego typu wnioskowania szacunek kosztów. Stąd nie potrzebne są szczegółowe kosztorysy, które są lansowane w naszej praktyce przy tego typu badaniach, a które generują znaczne koszty.

Wielce pouczający materiał został opublikowany w „**Wojskowym Przeglądzie Ekonomicznym**” z 1975 r. nr 3, s. 60-71. Jego tytuł dobrze oddaje zawartą w nim treść: **Niektóre problemy ekonomiczno-militarne państw kapitalistycznych w świetle międzynarodowych rokowań w sprawie redukcji sił zbrojnych w Europie Środkowej.** W

wielce kompetentny i przejrzysty sposób A. Rogucki opisał takie zagadnienia jak: od odprężenia politycznego do odprężenia militarnego; ogólne stanowisko NATO a problemy państw członkowskich; czynniki determinujące poziom sił zbrojnych; stanowisko kompleksu przemysłowo-zbrojeniowego; metodologiczne problemy redukcji sił zbrojnych. Z całym przekonaniem można stwierdzić, że przedstawiono tu problemy na czasie i bardzo użyteczne dla kształtowania w Europie pokoju.

Czas na prezentację książki wówczas płk. dr. **Antoniego Roguckiego** - pracownika Wydziału Ekonomiczno-Wojskowego WAP. Mam tu na myśli pracę **Analiza systemów w planowaniu obrony. Aspekty ekonomiczno-polityczne, MON, Warszawa 1975, ss. 436**. Książka jest pozytywną próbą uogólnienia pewnego etapu prac zmierzających do powiązania nauki i sztuki wojennej oraz nauk politycznych i ekonomicznych z metodami cybernetyki i matematyki stosowanej. Praca powstała pod widocznymi inspiracjami tego typu podejścia stosowanego w literaturze amerykańskiej. Autor jak wytrawny ekonomista wojskowy wprowadza Czytelnika w genezę współczesnej analizy systemów, w tradycyjne i współczesne problemy planowania obrony, a w szczególności w metodologiczny dorobek nauk o systemach, który znajduje praktyczne zastosowanie do różnych systemów, kształtowanych w dziedzinach związanych z obroną, a także w wielu działach gospodarki narodowej. Omówione są więc podstawy matematycznej teorii podejmowania decyzji w powiązaniu z zasadami modelowania i funkcją modeli w analizie systemów. Rozwinięto przykłady analizy nakładów i wyników dla technicznych systemów uzbrojenia wraz z ogólnym i szczegółowym modelem rachunku ekonomicznego dla zestawu sił zbrojnych. Chodzi tu także o metodę PPB, czyli przełożenia planowania strategiczno-operacyjnego na planowanie budżetowe. Zaletą pracy jest pozytywne wprężenie wybranych metod analizy systemowej do planowania obronno-gospodarczego z punktu widzenia określenia jakości badanego zjawiska. Uzasadniło to potrzebę koordynacji nakładów z celami finalnymi przede wszystkim na realizację budżetów wojskowych (patrz odpowiednie rysunki). Praca wydatnie rozwinęła teorię w zakresie systemowej interpretacji i pomiaru potencjału obronnego oraz modelowania ekonomicznego obrony. Opracowanie nie należy do łatwych w odbiorze bowiem dotyczy złożonych zagadnień.

Kolejna publikacja tego wielkiego uczonego dobrze wpisuje się w tytuł „**Zeszytu Naukowego WAP**” z 1975 r. „**Metodologia planowania gospodarczo-obronnego**”. Pan A. Rogucki zajął się tematem: **Ważniejsze zmiany w zachodniej metodologii planowania gospodarczo-obronnego pod wpływem podejścia systemowego**. Na kartach tej pracy Autor zwraca uwagę na zmiany: makroskopowe – pośrednie ogniwo decyzyjne – zarząd analizy

systemów, oceniający efektywność nakładów (stosunek wejścia i wyjścia); mikroskopowe odnoszące się do rozbitcia budżetu na szereg macierzowych układów umożliwiających prowadzenie rachunku ekonomicznego; hierarchiczno-funkcjonalne – macierzowa charakterystyka „cyklu życia” systemów uzbrojenia; oraz procesualne (rozwojowe) chodzi tu o planowanie kroczące (ruchome) i korzystanie z idei gier ekonomicznych. Praca ilustrowana jest 6 wykresami. Dla naszych krajowych badań publikacja ta była dobrym przykładem odniesienia. Artykuł jest bardzo twórczy.

W tym samym roku ukazał się jeszcze jeden Zeszyt Naukowy WAP. Był on poświęcony obronemu i wojskowemu prognozowaniu gospodarczemu. Na łamach tego periodyku Antoni Rogucki pisze znakomity artykuł. Nosi on tytuł **„Identyfikacja modelowa w prognozowaniu wojskowych systemów gospodarczych**. Do najbardziej interesujących fragmentów tego tekstu zaliczam zajęcie się prognozą efektów nakładów gospodarczych na siły zbrojne. Autor buduje ideowe układy równań opisujące funkcję potrzeb obronnych oraz funkcję zagrożeń. W tekście zwrócona jest uwaga na równowagę nakładów ponoszonych przez rywalizujące państwa, która powinna oznaczać równowagę efektów, ale których nie można w czasie pokoju zmierzyć jednoznacznie. Dlatego dalej opisywane są warianty braku równoważności nakładów i efektów w siłach zbrojnych. Właśnie te dociekania naukowe są najbardziej twórcze i zachęcające do dalszych rozważań.

Typową pracą diagnostyczno – ocenową jest artykuł Pana A. Roguckiego pt. **Rozwój planowania gospodarczo-obronnego i jego węzłowe problemy [w:] Ideologia Obronność Wychowanie, WAP, Warszawa 1976, s. 177-189**. Bez zbędnego zadęcia politycznego Autor konsekwentnie przedstawia zalety planowania w gospodarce na szczeblu państwa jak również w działalności gospodarczo-obronnej. Podaje w tym zakresie konkretne przykłady odnosząc je do historii wojenno-gospodarczej (Prusy, I wojna światowa, ZSRR, II RP, II wojna światowa). Dalej wskazuje na rewolucję naukowo-techniczną, która wymusza współcześnie rozwój planowania gospodarczo-obronnego. Wskazując przy tym na dwie prędkości – jednej szybszej procesów produkcyjnych i drugiej wolnej procesów kierowania. Wyzwała to potrzebę ciągłego usprawniania procesów planowania gospodarczo-obronnego, które mieszczą się w procesach kierowania. Pisząc o tych problemach, trzeba przyznać rację, że rozwinęły się nowe dziedziny wiedzy takie jak programowanie i prognozowanie. Przy czym zaostrza się rywalizacja między konsumpcją a inwestycjami w zakresie wydatków wojskowych tak jak między środkami ataku i obrony. A wszystko to należy rozpatrywać przez pryzmat rachunku ekonomicznego, posiadania bazy produkcyjnej jak również

wrażliwości i uodpornienia na uderzenia przeciwnika. Artykuł porusza wiele interesujących wątków, które zmuszają do przemyśleń i dyskusji.

Swój udział Pan A. Rogucki wniósł do **Słownika Wojskowej Terminologii Ekonomicznej, WAP, Warszawa 1976, ss. 264**. Wykonał on kilkadziesiąt haseł spośród 800 tam zamieszczonych. Z badanego obszaru wiedzy pragnę zwrócić uwagę na hasło: **Klasyfikacja planów obronno-gospodarczych**. Autor słusznie zwraca tu uwagę na rolę tego planu dla prowadzenia rachunku ekonomicznego w zakresie rozwoju potencjału wojenno-ekonomicznego.

Mając na uwadze spełnienie celu jakim była „próba prześledzenia głównych etapów rozwoju koncepcyjnych i realizacyjnych treści integracji militarnej Zachodu oraz wyodrębnienie w tych koncepcjach istotnych cech i determinujących czynników, które złożyły się na ukształtowanie aktualnego stanu integracji” Pan A. Rogucki napisał studium tematyczne. Jego tytuł brzmi: **Integracja militarna i współpraca państw NATO w dziedzinie zbrojeń oraz ich wpływ na rokowania rozbrojeniowe, „Materiały i Studia WAP”, Warszawa 1978, ss. 139**. Praca jest interdyscyplinarna choć wątki ekonomiczne są dominujące zarówno w treści jak również w części wnioskowej. W pracy ukazano jak zasadnicza pierwotna koncepcja całkowitej integracji politycznej pod wpływem uwarunkowań wynikających już z historycznej tożsamości narodowej, jak i z jej interesów ekonomicznych, została rozdrobniona na instrumentalne formy integracji militarnej, gospodarczej i kulturalnej. Autor bazuje na literaturze angielskiej, niemieckiej, francuskiej, rosyjskiej i polskiej.

Pracą o charakterze skryptu są **Metody i techniki planowania gospodarczo-obronnego, WAP, Warszawa 1978, ss. 385**. W tym przypadku jest to opracowanie zespołowe. Obok Pana A. Roguckiego są nimi J. Skibiński i L. Smolaga. Praca stanowi szczegółową, techniczno-planistyczną konstrukcję i rozwinięcie problemów ekonomiki obrony i polityki gospodarczo-obronnej objętych programem nauczania na wojskowych studiach ekonomicznych. W opracowaniu przedstawiono na tle podejścia systemowego i analizy systemów kilka bardzo ważnych technik stosowanych w planowaniu gospodarczo-obronnym. Mowa tu przede wszystkim o takich technikach jak: planowanie sieciowe, optymalizacja przedsięwzięć inwestycyjnych przez połączenie opisu sieciowego z programowaniem liniowym, ustalania norm techniczno-ekonomicznych uzasadnionych analitycznie i technicznie na podstawie rozkładów statystycznych, przewidywania wielkości wydatków wojskowych na podstawie oszacowania regresji i korelacji między wykorzystaniem mocy produkcyjnych a realizacją dostaw wojskowych, analizy wartości w

zastosowaniu do racjonalizacji konkretnych wyrobów i projektów rozwiązań technicznych oraz struktur organizacyjnych. Przez wiele lat praca była wykorzystywana w procesie dydaktycznym. O jej poczytności niech świadczy jej drugie wydanie w 1982.

Materiał na wskroś teoretyczny otwiera publikacja Pana A. Roguckiego „**Teoria potencjału wojenno-ekonomicznego a początki „teorii” napięć polityczno-militarnych i odprężenia**”, która ukazała się pod zbiorczym tytułem **Potencjał wojenno-ekonomiczny** w „Zeszytach Naukowych WAP” w 1979 roku. W publikacji tej Autor wprowadza Czytelnika w diagnozowanie różnic potencjałów, które są sztuką umiejętności liczenia nie tylko samych sił zbrojnych ale przede wszystkim potencjałów gospodarczych. Bazując na dostępnej literaturze przedmiotu oraz historii wojen Pan A. Rogucki przedstawia teorie polaryzacji, nierównomiernego rozwoju i pulsacji napięć. Wyprowadza także tezę o potrzebie sterowania napięciami. Widzi tu dużą rolę społeczeństwa, państwa, koalicji jak również organizacji międzynarodowych. Zaleca m.in. stałe prowadzenie rokowań rozbrojeniowych między blokami militarnymi NATO i UW.

W zestawieniu dorobku naukowego tego wielkiego uczonego nie mogłem pominąć publikacji w języku rosyjskim. Została ona przygotowana na międzynarodową konferencję wykładawców ekonomiki obrony, która odbyła się w WAP w 1978 r. a materiał został wydany rok później: **Совершенствование преподавания военной экономики, ВПА, Варшава 1979, ss. 448**. W pracy tej, w formie komunikatu Pan A. Rogucki przedstawił potrzebę badań kategorii gotowości obronnej społeczeństwa (s. 210-213). Autor stwierdza, że dość dobrze radzimy sobie z opisem twardej części potencjału gospodarczo-obronnego. Natomiast słabiej jest z analizą czynnika społecznego. Stąd w treści stawia pytania: czego gotowości?, gotowości do czego? i jak zmierzyć tą gotowość? W sumie wskazuje na potrzebę wykorzystania tu metod cybernetycznych i modeli matematycznych. Widać tu umiejętne dopasowanie metod ilościowych w badaniach społecznych.

Intelektualnie twórczą pozycją dla rozwoju w naszym kraju myśli obronno-ekonomicznej jest materiał Pana A. Roguckiego zamieszczony w skrypcie uczelnianym Akademii Ekonomicznej w Poznaniu pod znamienym tytułem: „**Potencjał obronno-ekonomiczny**”, **AE Poznań 1979, ss. 159**. Tytuł publikacji jest bardzo nośny: **Gotowość obronna potencjału ekonomicznego**. Do wielce oryginalnych warstw tej publikacji zaliczam: analityczne określenie gotowości obronnej, przedstawienie w sposób graficzny schematów czynników gotowości (w układzie hierarchicznym i współzależnościowym) oraz wyszczególnienie płaszczyzn parametrycznej analizy gotowości obronnej. W pracy tej widać wszechstronne ujęcie podnoszonej problematyki nie stroniąc od ujęcia mikro i makro jak

również dobrego osadzenia w prawie gospodarczym. Publikacja ta była dość często cytowana w literaturze przedmiotu w dalszych studiach z tego zakresu wiedzy.

Istotnym wsparciem teorii mobilizacji gospodarczej jest artykuł Pana A. Roguckiego zamieszczony w materiałach pokonferencyjnych wykładowców ekonomiki obrony gdzie organizatorem i wydawcą była Akademia Ekonomiczna w Poznaniu (1980 r). Jak wskazuje sam tytuł: **Relacje między potencjałem, napięciem polityczno-militarnym, mobilizacją a odprężeniem**, dociekania naukowe skierowane są na główne relacje między kategoriami ekonomiki obrony, pozwalające lepiej zrozumieć teorię mobilizacji gospodarczej. Do nowych wątków zaliczam tu wyszczególnione modele polaryzacji sił i powstawania napięć polityczno-militarnych oraz matematyczne wartości napięcia obiektywnego w niektórych relacjach potencjałów wojenno-ekonomicznych. Autor proponuje budować barometry napięć polityczno-militarnych bazując nie tylko na twardych wskaźnikach ale potrzeby uwzględniania także zjawisk w sferze nadbudowy. Praca bazuje na szerokiej literaturze przedmiotu.

Z pogranicza problematyki polityczno-militarno-ekonomicznej wywodzi się studium tematyczne badanego uczonego. Chodzi tu o pracę „**Integracja militarna państw NATO a rokowania rozbrojeniowe**”, **Materiały i Studia WAP, Warszawa 1981 nr 96, ss. 145**. W pracy tej widać wielki kunszt połączenia wiedzy praktycznej i teoretycznej Pana profesora. Problem został ujęty w trzech rozdziałach. Najszerzej został potraktowany proces „Integracji militarnej i współpracy gospodarczej w dziedzinie zbrojeń państw NATO” (cztery punkty). Dalej opisywane są „Rokowania w sprawie ograniczenia zbrojeń, rozbrojenia i redukcji sił zbrojnych”. Natomiast w ostatnim rozdziale Autor skupia się na „Wpływie integracji i współpracy w dziedzinie zbrojeń państw NATO na rokowania rozbrojeniowe”. Twierdzą, że jest to pozycja na wskroś oryginalna na naszym rynku w tym czasie. Warto podkreślić, że praca bazuje na pokaźnej ilości pozycji bibliograficznych (103 pozycje – gro obcojęzycznych) a zamieszczone tam tabele (6 pozycji) i rysunki (5 pozycji) czynią pracę bardziej komunikatywną w odbiorze.

Na wskroś nowatorską pracę pod względem podjętego tematu jest monografia „**Gospodarka zagrożenia wojennego Polski 1980-1982, WAP, Warszawa 1983, ss. 335**. Dotyczy ona przełomowego okresu, który kreślony był dramatycznym obrazem „Ojczyzna w niebezpieczeństwie”. Stan ten był wywołany wewnętrznymi wstrząsami społecznymi i został nazwany w literaturze przedmiotu gospodarką zagrożenia wojennego. Jest to szczególna postać naszej gospodarki obronnej, która ukształtowała się w okresie od połowy 1980 r. i trwała do końca 1982 r. W dziele tym (dwa rozdziały) Pan A. Rogucki zajął się analizą

makroprocesów – tworzenia i podziału produktu narodowego (8 punktów) oraz finansowania gospodarki w warunkach zagrożenia wojennego (3 punkty). W sumie na 70 stronach tekstu Autor zdiagnozował te procesy i wyprowadził stosowne wnioski. Trzeba zaznaczyć, że praca powstała bezpośrednio po zakończeniu w naszym kraju stanu wojennego. Stąd podnoszonych wiele wątków i duże zaangażowanie uczuciowe. Praca jest dobrym źródłem wiedzy i nastrojów społecznych panujących w tym czasie i jedyną monografią obronno-gospodarczą traktującą naukowo ten okres w Polsce.

Z kilku artykułów, które ukazały się drukiem w 1984 r. z problematyki obronno-gospodarczej pragnę zwrócić uwagę na pozycję zamieszczoną w **„Zeszytach Naukowych WAP” z 1984 r. pt. „Wojskowa i obronna myśl ekonomiczna a procesy wzrostu gospodarczego”, s. 80-98.** W tym materiale Pan A. Rogucki z dużym ładunkiem wiedzy metodologicznej i merytorycznej próbuje wskazać na sposoby zdynamizowania naszej gospodarki narodowej za pomocą umacniania polskiej obronności przez intensywną mobilizację zasobów gospodarczych i odpowiedni rozwój potencjału obronno-gospodarczego. Stąd lansowanie „przyspieszonego uprzemysłowienia, czy polityki selektywnego rozwoju gałęzi produkcji rokujących największe efekty ekonomiczne”. Autor nie zapomina także o równomiernym rozmieszczeniu potencjału produkcyjnego na terytorium kraju a także o bezpośrednich świadczeniach wojska na rzecz rozwoju naszej gospodarki narodowej. Trzeba dodać, że publikacja ta stroni od dociekań natury ustrojowo-politycznej a ogniskuje się wokół meritum sprawy.

Profesor A. Rogucki żył bieżącymi problemami gospodarczo-obronnymi Polski. W **„Zeszytach Naukowych WAP” 1986 nr 3** ukazał się artykuł pod aktualnym wówczas tytułem: **„Istota reformy gospodarczej a problemy obronności”, s. 40-55.** Obok założeń wprowadzanej w tym czasie reformy gospodarczej w naszym państwie Autor uwypukla potrzebę kształtowania (unowocześniania) potencjału ekonomiczno-obronnego. Ma się to wyrażać m.in. w bilansowaniu potrzeb i możliwości kraju. Zwraca przy tym uwagę na aspekt zdecentralizowania gospodarki a jej sterowalności obronnej oraz na problemy mobilizacji gospodarczej w nowych uwarunkowaniach prawnych i organizacyjnych. W swoich propozycjach przyświeca mu cały czas zarówno dobro i postęp gospodarki oraz umacnianie obronności naszego państwa.

Twórczą pozycją w badanym obszarze wiedzy jest materiał Pana A. Roguckiego umieszczony w opracowaniu konferencyjnym wykładowców ekonomiki obrony wyższych uczelni cywilnych i wojskowych z 1988 r. Wówczas to konferencja była poświęcona tematowi **„Przestrzenne problemy obronno-ekonomiczne” AGH, WAP, Kraków 1988, ss.**

314. Pan profesor zamieścił w tych materiałach tekst pod znamionym tytułem: **Kompleksy terytorialno-produkcyjne w obronnym planowaniu przestrzennym, s. 27-44.** Na kartach tej pracy znajdziemy zarówno teorię problemu (doświadczenia polityki rozmieszczenia przemysłu) jak również propozycje rozwiązań nadającą się do zastosowania dla państw działających w sojuszu militarno-gospodarczym. Autorowi chodzi tu o takie bloki jak: bazy surowcowej i paliwowej, produkcyjny, energetyczny, materiałowo-technicznej bazy budowlanej, bazy rolniczej, zasobów siły roboczej, zasobów wodnych, transportowy oraz powiązań zewnętrznych. Wskazuje tu także na potrzebę prac studialnych dla zagospodarowania naszej przestrzeni m.in. pod kątem obronnym.

Dobrze przyjętą pozycją w środowisku specjalistów obronno-ekonomicznych, stała się praca zbiorowa pt. **Wydatki wojskowe – analiza porównawcza, WAP, Warszawa 1989, ss. 271, a w niej rozdział Pana A. Roguckiego, Założenia porównawcze i tendencje strukturalne wydatków wojskowych niektórych państw, s. 193-226.** W analizach tych Autor z dużym znawstwem problemu przedstawia m.in. takie problemy jak: cele porównań wydatków wojskowych, ważniejsze ograniczenia we wnioskowaniu z porównań międzynarodowych, zmienne tendencje globalne i strukturalne oraz stała tendencja strukturalna. We wnioskach Autor wskazuje na potrzebę opracowania algorytmów postępowania weryfikacyjnego przy sporządzaniu tego typu badań w skali międzynarodowej. Odnieść to można m.in. do cen stałych, waluty międzynarodowej, indeksów cenowych oraz uwzględniania dochodów resortu obrony narodowej. Mówi także o potrzebie tworzenia zespołów interdyscyplinarnych badających to zagadnienie w skali międzynarodowej.

Tradycją już się stało, że Pan profesor aktywnie uczestniczy w cyklicznych konferencjach wykładawców ekonomiki obrony. Tym razem wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu praktyki gospodarczo-obronnej zajął się efektywnością ekonomiczną rezerw strategicznych państwa. Jest to kluczowy problem z obszaru tej dyscypliny naukowej. Zagadnienia te zostały sformułowane w artykule zamieszczonym w materiałach na konferencję pt.: **Rezerwy – konflikty – obrona, AE, Poznań, WAP, Warszawa WSOSK Poznań, Poznań 1989.** Jego tytuł brzmi: **Rachunek budżet – majątek i koszt – efekt w sterowaniu gospodarką rezerwami, s. 113-122.** Autor zaproponował w nim pewne zmiany w systemach ewidencji budżetowej i majątkowej, których wprowadzenie umożliwiłoby systematyczne gromadzenie informacji ekonomicznej, niezbędnej do empirycznego wykorzystania modelu ekonometrycznego przy podejmowaniu decyzji dotyczących gospodarowaniem rezerw strategicznych państwa. Przedstawiona koncepcja teoretyczna była poprawna lecz niebawem przyszła zmiana systemu społeczno-politycznego w naszym kraju,

która spowodowała zmianę paradygmatu. Tym samym proponowane zmiany stały się bezzasadne.

W pracach nie stronił Pan A. Rogucki od analiz dotyczących RFN. Takim dobrym przykładem jest rozdział w pracy zbiorowej z 1990 r. pt.: **Rola RFN w NATO – walka o pozycję mocarstwową, [w:] Współczesna RFN, WAP, Warszawa 1990, s. 353-420.** W monografii tej Autor skupił się na czterech zagadnieniach: przesłanki określające rolę i pozycję RFN w strategii NATO, współczesny udział potencjału militarnego RFN w NATO, strategia RFN w umacnianiu swej pozycji w NATO, strategia własnych celów polityczno-militarnych RFN. Jak widać w podjętych dociekaniach, jak przystało na pracę traktującą o stosunkach międzynarodowych, Autor z powodzeniem wykorzystał metodę sekwencyjnej analizy cząstkowej. Odwołuje się do informacji statystycznych takich jak: stanów osobowych sił zbrojnych, wydatków wojskowych jak również handlu techniką wojskową. Bada najnowsze tendencje występujące w splocie uwarunkowań polityczno-militarno-gospodarczych tego państwa. Za jakością tego rozdziału nich świadczy 78 przypisów do literatury w tym gro stanowią pozycje obcojęzyczne.

W podsumowaniu pragnę z całym przekonaniem stwierdzić, że prowadzone dociekania naukowe Pana profesora Antoniego Roguckiego miały istotny wkład na rozwój myśli obronno-ekonomicznej w naszym kraju. Publikacje książkowe, skryty, zamieszczone artykuły, tłumaczenia tekstów jak również materiały konferencyjne w latach 1971-1990 ogniskują się przede wszystkim wokół problematyki gospodarczo-obronnej. Dotyczą takich newralgicznych zagadnień jak: planowanie obronno-gospodarcze, wydatki wojskowe, potencjał gospodarczo-obronny, mobilizacja gospodarcza czy wykorzystanie metod rachunku ekonomicznego na rzecz obrony. W sumie będzie to ok. 1800 stron wydrukowanego tekstu. Ilość tych publikacji, jak również ich jakość, stanowiła istotny wkład w rozwój teorii i praktyki ekonomiki obrony w naszym kraju. Za takim stwierdzeniem świadczą liczne przywołania naukowe i cytowania poglądów zamieszczanych w tekstach Pana Antoniego Roguckiego.

Za twórczy wkład Pana prof. A. Roguckiego w rozwój myśli obronno-ekonomicznej uważam:

- zgłoszenie możliwości wykorzystania szacunku kosztów do podejmowania decyzji gospodarczo-obronnych zamiast pełnego rachunku,
- współautorstwo wprowadzenia do języka ekonomiki obrony kategorii - gospodarki zagrożenia wojennego,

- zaproponowanie w analizach gospodarczo-obronnych na szczeblu koalicji państw - kompleksów terytorialno-produkcyjnych,
- wzbogacenie analiz międzynarodowych porównań wydatków wojskowych o nowe treści,
- postrzeganie roli i znaczenia gospodarki obronnej w tworzeniu i pobudzaniu wzrostu gospodarczego Polski,
- umiejętne wplecenie analizy systemowej w proces planowania gospodarczo-obronnego państwa,
- propagowanie metod i technik planowania gospodarczo-obronnego w naszym kraju,
- metodologiczną próbę budowania barometru napięć polityczno-militarnych,
- zapoznanie z bieżącym dorobkiem obronno-ekonomicznym USA i RFN,
- przybliżenie Czytelnikowi działań kompleksu militarno-przemysłowego RFN.

W sumie Pan Antoni Rogucki to wielki uczony i propagator ekonomiki obrony w Polsce. Luminarz planowania gospodarczo-obronnego w naszym kraju. Analityk i badacz obronno-ekonomiczny. Ceniony ekspert w tej dyscyplinie wiedzy. Tytan pracy naukowej.

Trzeba do tego jeszcze dodać, że Pan profesor był nauczycielem szerokiego zastępu ekonomistów wojskowych w Polsce. Promotorem prac magisterskich i doktorskich z tej dyscypliny wiedzy. Jestem z tego dumny, że mogłem być uczniem Pana profesora Antoniego Roguckiego, który twórczo rozwijał myśl obronno-ekonomiczną w Polsce w latach 1971-1990. Za ten wysiłek i trud chylę czoło przed tym wielkim uczonym i wychowawcą. Jednocześnie życzę zdrowia i jeszcze raz zdrowia.

Vivat profesores

Warszawa 2010-09-10